

Izglītības kā vērtības izpratne un transformācija kultūras kontekstā

Lāsma Latsone, Linda Pavītola, Dace Stieģele

FLPP “Izglītības vērtības transformācija sociālās kopienas kultūras un ekonomiskajai izaugsmei” IzVeTSKKEI (projekta Nr. Izp-2020/1-0178E)

23.11.2023.

Izglītība un kultūra

- Kāda mūsu kultūrvidē ir vieta izglītībai?
- Kā izglītības vērtība atspoguļojas kultūras piedāvājumā un pieprasījumā?
- Kā kultūra ietekmē cilvēka personības veidošanos un izaugsmi?
- Kultūra un sociālā atdeve: Kā iegūtā izglītība dod ieguldījumu plašākai sabiedrībai?

Kultūras daudzās 'sejas'

Cilvēka pašapzināšanās materiālajos un nemateriālajos procesos

Cilvēka socializācijas telpa, kurā top tās saturs. Svarīga mijiedarbība

Cilvēka prasmju un zināšanu kopsumma. Kultūra sastāv no cilvēka kā sociālas būtnes pieredzes un zināšanām, kā arī iespējām par tām reflektēt (*Edward Burnett Tylor*)

Kultūra apzīmē kādas sabiedrības vai sociālas grupas īpašu garīgo, materiālo, intelektuālo un emocionālo īpašību kopumu un līdztekus mākslai un literatūrai sevī ietver arī dzīves un līdzāspastāvēšanas veidus, vērtību sistēmu, tradīcijas un uzskatus (IAC "Valoda, vide sadarbība, tradīcijas, vērtības, līdzdalība, kultūra", 2011)

...dinamisks nozīmju veidošanas process...

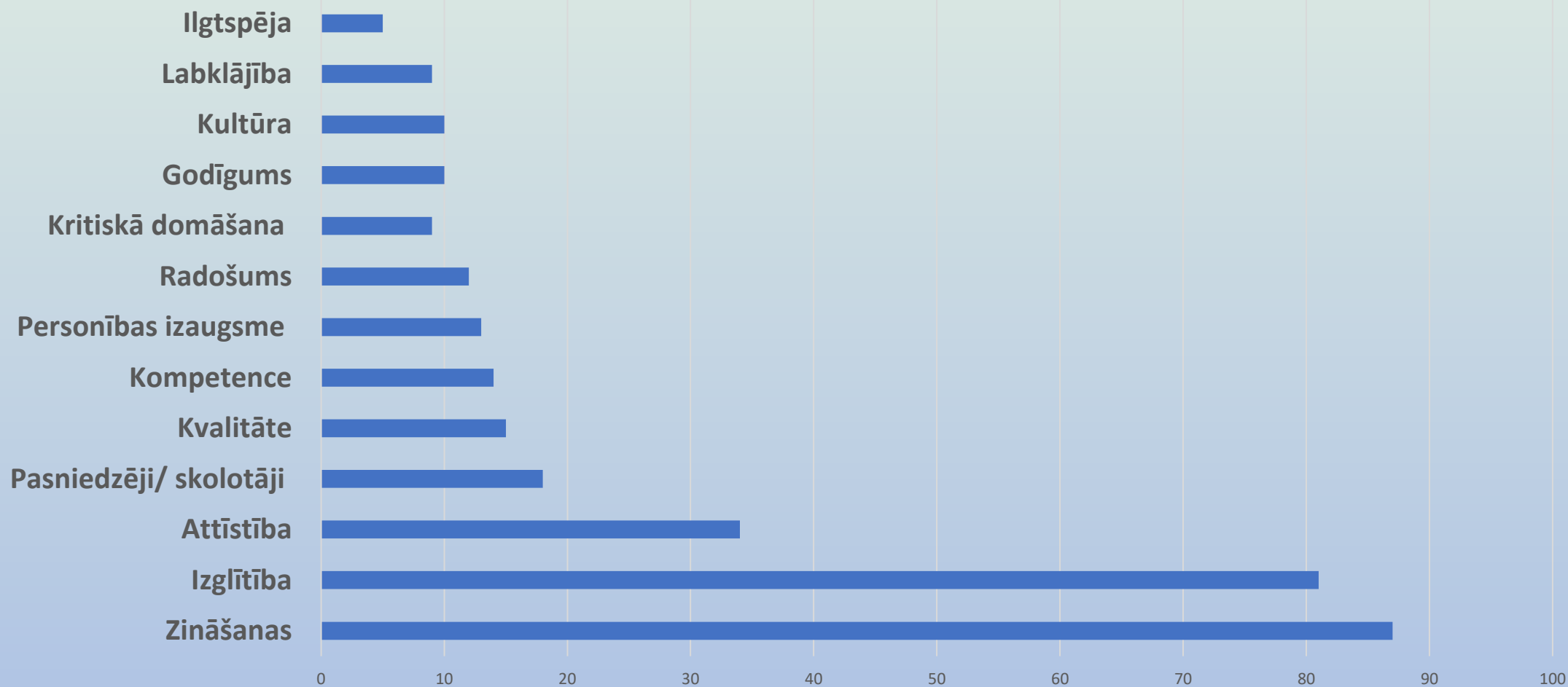
Kas ir laba izglītība?

- Daudzveidīgas zināšanas// Zināšanas, ko var pielietot praksē
- Konkurētspēja darba tirgū// Palīdz iegūt darbu ar konkurētspējīgu atalgojumu
- Starptautiski atzīta izglītība
- Attīsta spriestspēju, kritisko domāšanu// veicina pašrefleksiju// motivē tālākai pašpilnveidei// attīsta daudzpusīgu domāšanu// mijiedarbības apzināšanās
- Uzlabo dzīves kvalitāti// Ceļ, veido pašapziņu// Iedrošina cilvēku domāt// Veido raksturu, izpratni, viedokli, intelektu
- Izglītība, kas sniedz labumu ne tikai pašam cilvēkam, bet sabiedrībai kopumā
- Veicina sociālo aktivitāti// palīdz socializēties un dzīvot sabiedrībā
- Attīsta emocionālo inteliģenci un komunikatīvo kompetenci// Iemāca empātiski izturēties pret līdzcilvēkiem

Kas ir laba izglītība?

- “Laba izglītība māca domāt, ne vienmēr iedod atbildes, bet noteikti iedod jautājumus, parāda dažādos veidokļus, ka eksistē dažādas hipotēzes, ka pasaule un izglītības zinātņu pētāmais loks ir plašs un ārkārtīgi daudzslāņains. Tā māca saprast, cik daudz vēl nezināmā, un palīdz izvairīties no dīvānā sēdētāju šaurā viedokļa un skatījuma, ka ir tikai tā un nevar būt citādi, un ka tikai man ir taisnība. Laba izglītība, un precīzāk, labs izglītotājs, iedod studentam arī ticību, ka ir vērts *rakt dziļāk* un meklēt vairāk, paskatīties, kas ir aiz horizonta. Tieši izglītība iemāca to, ka ... visa pasaule negriežas tikai ap mani”
- Spēja sajust pasauli sev apkārt un pasauli sevī. Palīdz būt labam cilvēkam

Kādas, Jūsuprāt, ir izglītības vērtības?

Aptaujā pieminētās izglītības vērtības

- Izglītots cilvēks - izglītota sabiedrība
- Izglītība kā labklājības veicinātāja
- Izglītots sabiedrības loceklis, kas ar savām zināšanām spēj palīdzēt vairot valsts labklājību
- Virza uz izaugsmi un palīdz orientēties inovācijās un laikā
- Vēlme mācīties, iegūt jaunas zināšanas
- Iespējas atrast labāk atalgotu darbu, stabilitāte, pārliecība par sevi, atalgojums, drošības sajūta
- Profesionālisms, redzesloks, spriestspēja
- Atbildība, profesionalitāte, izaugsme, profesionālā ētika
- Izpratne par globālām lietām
- Cilvēka iekšējā kultūra

Aptaujā pieminētās izglītības vērtības

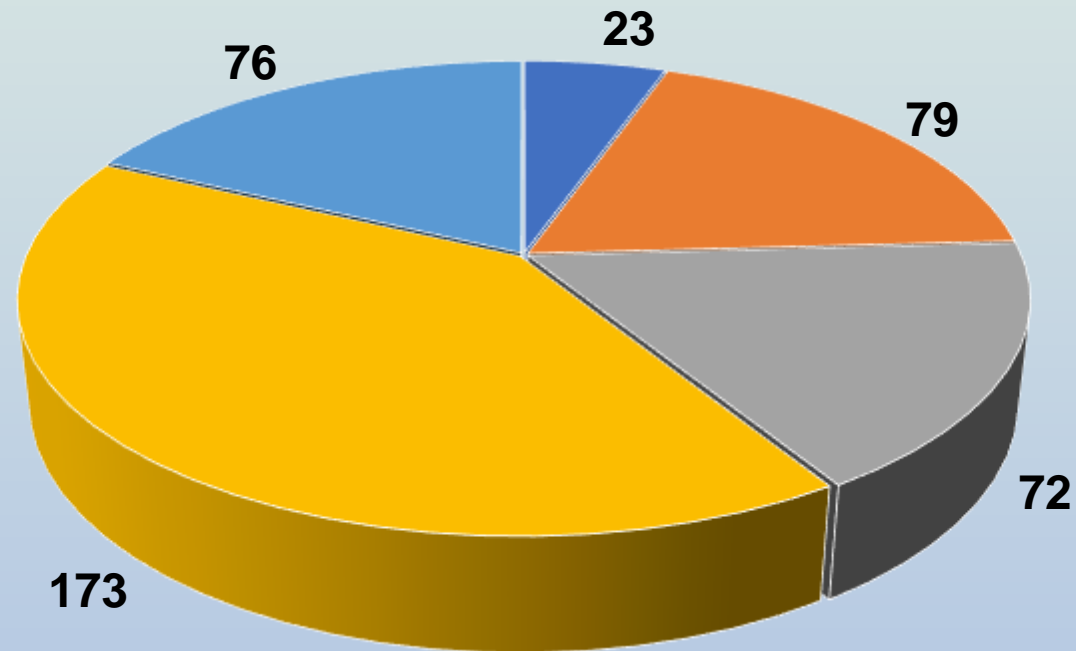
- Motivācija ieguldīt pūles, lai kļūtu labāks
- Domāšanas maiņa, spriestspēja
- Izglītība pati par sevi ir vērtība, kas sekmē citu vērtību, attieksmju veidošanos

Atsevišķas atbildes:

- Mūsdienās izglītībai nav liela nozīme, ja tavā vēlamajā profesijā nav pazīstamu cilvēku, lai iegūtu darbu
- Iegūtais izglītības diploms
- Nemāku teikt, nav
- Nesapratu jautājumu

Izglītības procesa ietekme uz vēlmi iesaistīties kultūras aktivitātēs

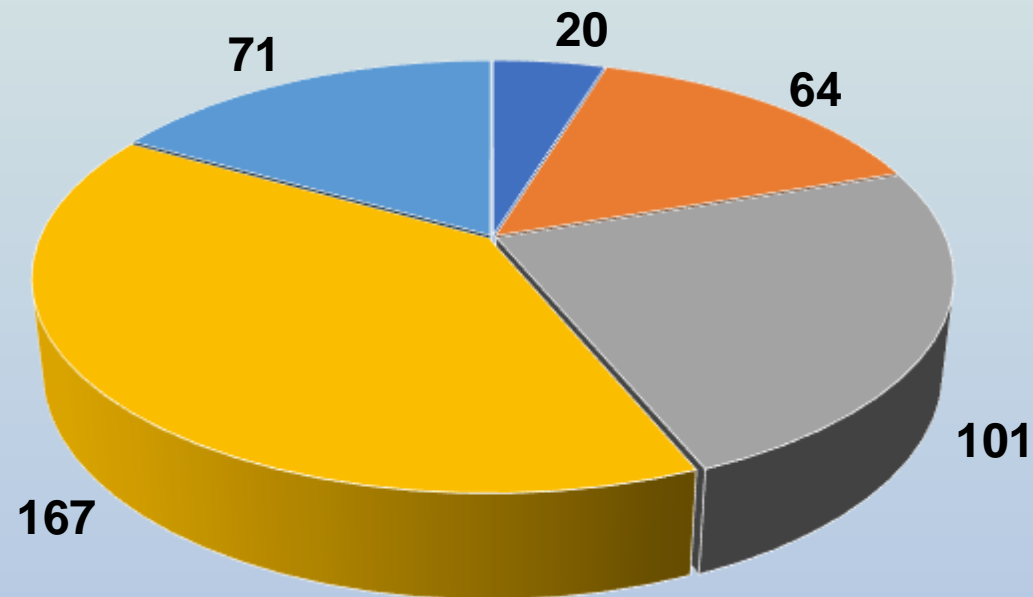
Izglītības process ir ietekmējis manu vēlmi iesaistīties kultūras aktivitātēs

■ Noteikti nepiekrītu ■ Vairāk nē nekā jā ■ Nezinu ■ Vairāk jā nekā nē ■ Noteikti piekrītu

Kultūras dzīves piedāvājuma veicinošā ietekme uz indivīdu izpratni par izglītību kā vērtību

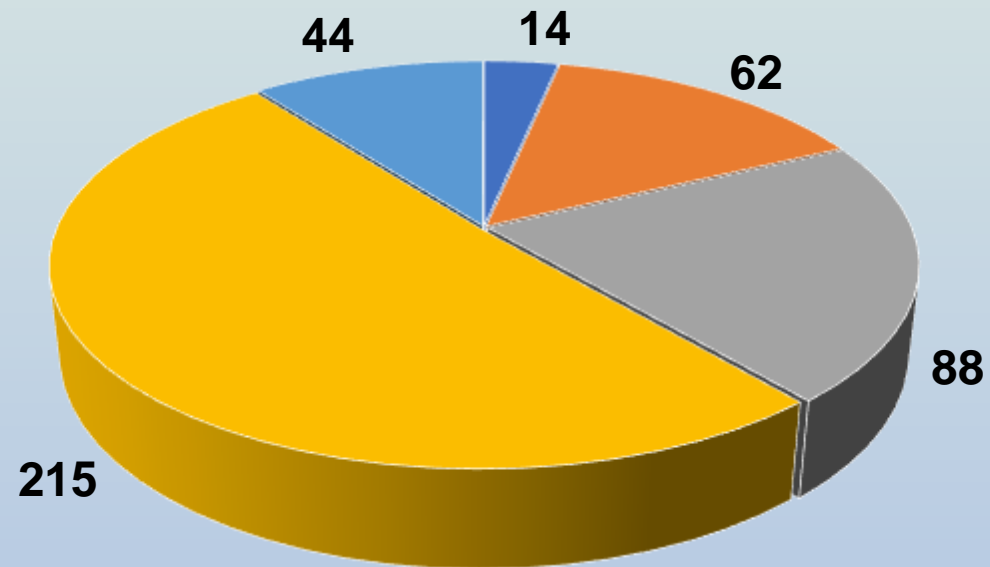
Kultūras dzīves piedāvājums veicina manu izpratni par izglītību kā vērtību

■ Noteikti nepiekrītu ■ Vairāk nē nekā jā ■ Nezinu ■ Vairāk jā nekā nē ■ Noteikti piekrītu

Kultūras piedāvājuma atbilstība indivīdu vērtību kopumam

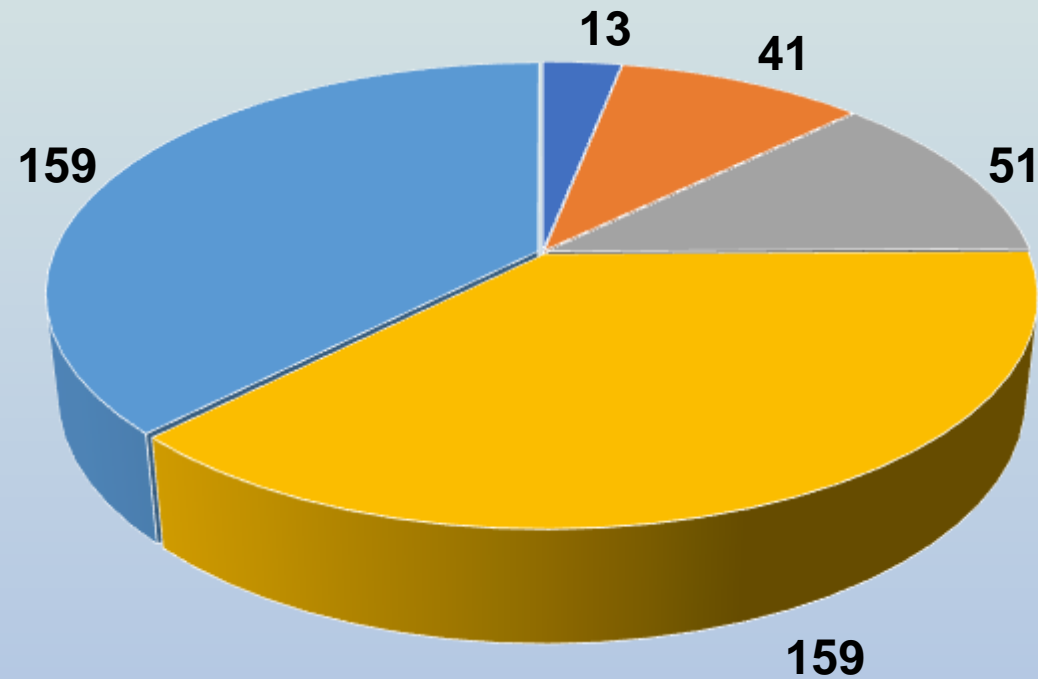
Esošais kultūras piedāvājums atbilst manam vērtību kopumam

- Noteikti nepiekrītu
- Vairāk nē nekā jā
- Nezinu
- Vairāk jā nekā nē
- Noteikti piekrītu

Kultūras ietekme uz indivīdu personības veidošanos un izaugsmi

Kultūra ir veicinājusi/ietekmējusi manas personības veidošanos un izaugsmi

■ Noteikti nepiekrītu ■ Vairāk nē nekā jā ■ Nezinu ■ Vairāk jā nekā nē ■ Noteikti piekrītu

Kas nosaka Jūsu izvēli apmeklēt/neapmeklēt kultūras dzīves pasākumus?

Vispārējās kategorijas	Apakškategorijas
Piedāvājums	Reklāma, dažādība, kvalitāte, repertuārs, tēma, saturs, mākslinieki
Fiziskie un materiālie nosacījumi	Laiks, vieta, izmaksas, attālums, personīgais budžets
Brīvais laiks	Laika trūkums, dzīves prioritātes, laika plānošana
Personīgā griba	Iekšējā vajadzība, interese par piedāvāto, atbilstība gaumei, noskaņojums, vajadzība, iespēja atpūsties, vēlme iesaistīties
Personības pilnveide	Vēlme paplašināt redzesloku, noderīgums pašizaugsmei, atbilstība vērtībām, iespēja izglītoties
Kompānija	Paziņu ieteikumi, ģimene, bērnu intereses, tradīcijas, socializācija
Neapmeklē	Covid 19 ierobežojumi, vēlme būt dabā

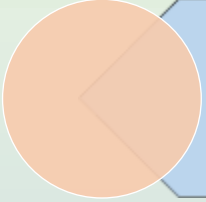
Kas nosaka Jūsu izvēli apmeklēt/neapmeklēt kultūras dzīves pasākumus?

«Vēlēšanās paplašināt redzesloku, iepazīt dažādus skatījumus par kādu tēmu, iespēja iepazīties ar mākslinieku daiļradi un varbūt satikt klātienē, iespēja bagātināt emocionālo pasauli, kopīgi hobiji ar ģimeni un draugiem»

«Tādi faktori kā piedāvātais pasākums, tā programma, interese par konkrēto pasākumu, iesaistītās personības. Uzskatu, ka tas ir labs veids kā redzēt plašāku skatījumu par notiekošo, uz lietām raudzīties daudzveidīgāk»

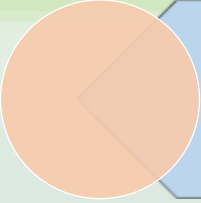
«Īpašu vilinājumu apmeklēt kultūras pasākumus izjūtu tieši tad, kad redzu, ka tas ir par kaut kādu man zināmu notikumu vai mākslas darbu, par kuru kaut kādā brīdī esmu mācījusies. Literatūras studijas noteikti manī ir modinājušas vēlmi baudīt kultūru arvien vairāk. Tās ir sniegušas izpratni par mākslu, tās jēgu un vilinājumu»

«Ir citas interesantas lietas kā pavadīt brīvo laiku neesot sabiedrībā. Ja darbs saistīts ar cilvēkiem, tad tas ir viens no nosacījumiem, lai izvēlētos pabūt dabā nevis apmeklēt pasākumus»

Kultūras dzīves vadītāju ieguldījuma apzināšanās izglītībā (formālajā, neformālajā, informālajā) un sabiedrības ilgtspējā

- Radošuma veicināšana
- Iesaiste: pilsoniska iesaiste. Gribas, lai ir interesanti – Ja pati atrodu pievienoto vērtību, tad es mudinu arī iesaistīto cilvēku to atrast
- Izglītojošs saturs// diskusijas kultūras veidošana// aktualitāšu akcentēšana// ilgtspējīgs saturs
- Kultūras mantojuma elementu popularizēšana un dokumentēšana
- Sadarbība ar pilsētas iestādēm.
- Bērnu izglītošana kultūras jautājumos: pats pamats, jo bērni darīs tālāk uz priekšu. Vecāku izglītošana
- Ieguldījums mazpilsētu attīstībā

Izglītības un profesionālās darbības laikā iemantotās un izkoptās atziņas, kas noder, veidojot kultūras piedāvājumu sabiedrībai

- Interesešu un neformālās izglītības nozīme
- Vērtībām, kas svarīgas personības veidošanās procesā, jāsakān ar laikmetu. Svarīgi saglabāt piederības - identitātes politiku.
- Nodot vērtības tālāk tā, lai jaunieši tām notic. Tas nāk gan ar pieredzi, gan izglītību.
- Vēlme iesaistīties, strādāt kopā ar profesionāļiem. Kopienas apziņa
- Racionāla pieeja dažādu paaudžu iesaistīšanā – lai katram būtu saprotami
- Vērtība – kvalitāte
- Prasme ieraudzīt, kā kultūras procesi ir veidojušies, atnākuši līdz mūsdienām. Prasme izvērtēt.

Vērtības, kas akcentējamas kultūras dzīves veidotāju izglītības procesā

- Vajag saglabāt specifiku – vietas specifiku, savpatību
- Praktiskais pielietojums. Sūtīt jauniešus reālās praksēs.
- Līdziesaistes moments, apziņa, ka tu sniedz sabiedrībai paliekošas vērtības
- Pašrefleksijas prasmes
- Idejas un mērķa izpratne
- Iesaiste. Veidot kopienas svētkus
- Vērtība – skatīties plašāk

Kā, jūsuprāt, esošais Latvijas kultūras dzīves piedāvājums transformē sabiedrības vērtības?

- Nevaram apgalvot, ka transformē. Sākt ar bērnu vecumu, nevis pēc vidusskolas pievērst kultūrai.
- Kā iesaistīt tos, kas neiesaistās, kā viņus padarīt līdzatbildīgus un līdzpiederīgus kultūrai? Kā atrast veidus, kā izvilkt no mājas tos, kas ikdienā neinteresējas?
- Jāprot atsijāt graudus no pelavām
- Jāizvērtē piedāvājums. Veikt inventarizāciju pārbagātajā piedāvājumā
- Saglabāt vietējās kopienas un skatīties plašāk
- Komunikācija un digitālā kultūra
- Kultūras gaumes veidošana

Kultūras darbinieku akcentētās vērtības

- **Saturs**
- **Kvalitāte**
- **Skatīties plašāk**

Radošums

Regularitāte

Pilsoniskā iesaiste

Diskusijas kultūras veidošana

Sadarbība

Kopienas apziņa/ Līdziesaiste

Pašrefleksija

**Katrs izaudzinām vismaz vienu labu filmu skatītāju, labas mūzikas klausītāju
– mūsu pienesums kā no kultūras ļaudīm**

Secinājumi

1. **Kultūra** tiek skaidrota kā **aktīvs process**, kas **veido izpratni par vērtībām** un **nosaka kultūras vietu cilvēka dzīvesdarbībā**, pamatojot izpratni par izglītību kā daļu no kultūras un piedāvājot dinamisku pieeju kultūras un tās simbolu sistēmas izpratnei, kas sekmē iesaistīšanos kultūras pieredzēs visa mūža garumā.
2. **Kultūra iemieso sevī vēsturisko un sociālo vajadzību un apstākļu rezultātā izveidojušās vērtības**, ko nākamajām paaudzēm vēlas nodot sabiedrība, tādējādi aktualizējot diskusijas par izglītības kvalitāti un kultūras nozīmīgumu izglītības kā vērtības pārnesē.

Secinājumi

3. Pētījuma dalībnieku skatījumā **labā izglītība sniedz zināšanas**, kuras nodrošina iespēju konkurēt darba tirgū, **veicina pašrefleksiju, motivē tālākai pašpilnveidei**, kā arī **sniedz labumu sabiedrībai**.
4. Pētījuma dalībnieki **kā izglītības vērtības** min pasniedzējus un skolotājus, spēju orientēties inovācijās un laikā, domāšanas maiņu, vērtību un attieksmju veidošanos, izaugsmes stabilitāti, drošības sajūtu u.c.

Secinājumi

5. Pētījuma empīriskie rezultāti atklāj, ka **kultūra ir veicinājusi/ietekmējusi** vai drīzāk veicinājusi/ietekmējusi lielākās daļas (75,2%) **pētījuma dalībnieku veidošanos un izaugsmi**.
6. Saskaņā ar pētījuma rezultātiem **kultūra veicina arī** lielākās daļas pētījuma dalībnieku **vēlmi būt saskarsmē un iepazīt citus cilvēkus** (64,1%), kā arī **mudina uz atvērtību** (67,1%).

Secinājumi

7. **Kultūras dzīves vadītāji aicina domāt** par tādu kultūras piedāvājuma saturu, kas ir izglītojošs un diskusijas kultūru veidojošs.
8. **Svarīga ir kultūras dzīves kvalitāte** – šo vērtību nepieciešams nest tālāk gan caur bērnu pasākumiem, gan dažādu paaudžu iesaisti kultūras dzīves norisēs.
9. **Kultūras piedāvājuma izveidē būtiska ir bērnu izglītošana** kultūras jautājumos, uzsverot vajadzību saglabāt mākslas un mūzikas skolas, īpaši mazpilsētās un novados.
10. **Studentiem svarīgi mācīt pašrefleksijas prasmes**, kā arī jaunos speciālistos ieaudzinot mērķa un idejas izpratni, organizējot kultūras pasākumus.
11. Gan kultūras dzīves organizētāji, gan patērētāji – **sabiedrība kopumā piedalās kopienas apziņas stiprināšanā un kultūras gaumes veidošanā.**

Ko Jūs gribētu ieteikt kultūras dzīves veidotājiem un organizētājiem?

Kā jūs redzat savu pienesumu izglītības vērtības izpratnes stiprināšanā un sociālās atdeves veicināšanā Latvijas sabiedrībā?

PALDIES PAR UZMANĪBU!

Lāsma Latsone, Linda Pavītola, Dace Stieģele

FLPP “Izglītības vērtības transformācija sociālās kopienas kultūras un ekonomiskajai izaugsmei” IzVeTSKKEI (projekta Nr. Izp-2020/1-0178E)

23.11.2023.